

Opgave 3 Dieren en democratie

16 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat het voordeel dat de rol van leiderschap niet wordt genegeerd, te herkennen is in tekst 5: de beslissing over de beste verhuisplek wordt bepaald door leiderschap van de meest energieke bij 1
- een uitleg dat het voordeel dat de centrale rol van het meerderheidsbeginsel in democratieën helder wordt, te herkennen is in tekst 5: de verkenneren voeren competitie om de meerderheid van de bijen naar de beste verhuisplek te leiden 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De bijen negeren de rol van leiderschap niet. Ze kiezen de beste verhuisplek op basis van leiderschap van de bij die de meest energieke dans uitvoert. 1
- De keuze voor de beste verhuisplek wordt bij de bijen bepaald door een competitie om het leiderschap. Het gaat erom welke bij door de andere bijen wordt geaccepteerd als leider en door de meeste bijen wordt gevolgd naar de beste verhuisplek. 1

17 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument of menselijke politici een voorbeeld moeten nemen aan de eerlijkheid van bijen in het deliberatieve proces, waarbij wordt ingegaan op het begrip 'legitimiteit' als de instemming van iedereen die door een beslissing wordt geraakt 1
- een argument of menselijke politici een voorbeeld moeten nemen aan de eerlijkheid van bijen in het deliberatieve proces, waarbij wordt ingegaan op het begrip 'consensus' als een gezamenlijke uitkomst 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik denk dat de samenleving er enorm op vooruit zou gaan als politici inderdaad in een deliberatief proces eerlijk zouden zijn zoals de bijen. Het is alleen niet zo realistisch dat dat ook gaat gebeuren. Het vervelende is namelijk dat politici niet eerlijk hoeven te zijn om toch stemmen te krijgen. Het deliberatieve model is veel te idealistisch. De realiteit is dat je nog zo lang een goed gesprek met elkaar kunt voeren om de legitimiteit van besluiten te waarborgen door instemming, de praktijk is dat de politicus met de mooiste praatjes wint. 1
- Hetzelfde geldt voor het bereiken van consensus. Het is gewoon onmogelijk om bij mensen met allemaal verschillende belangen, omstandigheden et cetera tot een gezamenlijke overeenstemming te komen. Was het onder mensen maar zo harmonieus als Seeley de bijendeliberatie voorstelt. Omdat consensus zoeken dus niet zoveel zin heeft omdat het onmogelijk is, zie ik ook niet in waarom politici per se eerlijk zouden moeten zijn. Wel handig natuurlijk, maar kleine leugentjes om stemmen te winnen en zo de ruimte te krijgen om je idealen waar te maken, lijken me nuttiger dan zo'n halfbakken compromis bij het bereiken van zogenaamde consensus. 1

of

- Ik vind dat mensen inderdaad een voorbeeld moeten nemen aan de eerlijkheid van bijen. Juist in een deliberatief model waarin de legitimiteit van een beslissing instemming van iedereen eist die de beslissing aangaat, is eerlijkheid volgens mij een noodzakelijke voorwaarde. Als iedereen staat te liegen, is een gesprek waarin het erom gaat dat gezocht wordt naar instemming, niet zo zinvol. Dan sta je gewoon verhaaltjes te koken met elkaar. 1
- Volgens Seeley maken de bijen een afweging op basis van alle open en eerlijke informatie die er is. Ze voegen hun opvattingen bovendien samen. Dat klinkt voor mij als een schoolvoorbeeld van deliberatie en het zoeken naar consensus. Ik denk dat die eerlijkheid heel goed zou zijn in een menselijk politiek deliberatieproces en ik denk ook: als bijen dat kunnen, dan zouden mensen dat toch ook moeten kunnen. 1

18 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van wat Plato bedoelt met politieke expertise, namelijk morele en intellectuele deskundigheid om te regeren 1
- een uitleg van wat Dahl technologische expertise noemt, namelijk deskundigheid over politiek belangrijke kennisgebieden 1
- een argumentatie of bij de grandes dames in tekst 6 sprake is van Plato's politieke expertise of van Dahls technologische expertise 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Plato hebben alleen filosoof-koningen de morele en intellectuele kennis om een land te regeren. Zij hebben inzicht in de Idee van het Goede en Rechtvaardige, wat Plato politieke expertise noemt. 1
  - Technologische expertise is volgens Dahl kennis van een bepaald vakgebied, zoals economie, psychologie, sociologie of rechten. Deze kennis is wel nodig om een land te regeren, maar niet voldoende. 1
  - Ik vind dat de grandes dames in tekst 6 technologische expertise hebben zoals Dahl bedoelt. Ze hebben technische kennis over het landschap en brulgeluiden die gevaarlijk zijn waarmee ze de kudde prima kunnen leiden, maar dit is geen morele kennis zoals Plato bedoelt. 1
- of
- Ik vind dat de grandes dames in tekst 6 politieke expertise hebben zoals Plato bedoelt. De olifantenleiders gebruiken hun kennis over voedselgronden en leeuwengebrul om over het 'levensbelang' van de kudde te waken. Ze hebben dus een moreel idee over wat goed is voor de kudde en handelen daarnaar. 1

19 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van de drie vermogens waaraan het gewone mensen volgens Plato zou ontbreken: het intellectuele vermogen om eigen belang en algemeen belang te scheiden, het morele vermogen om het algemeen belang na te streven en het technische vermogen om het algemeen belang concreet te realiseren 1
- een argument of het beeld dat Plato van gewone mensen heeft van toepassing is op de olifanten die de leider volgen, met een van de drie vermogens die gewone mensen volgens Plato niet kunnen ontwikkelen 1
- een argument of het beeld dat Plato van gewone mensen heeft van toepassing is op de olifanten die de leider volgen, met het begrippenpaar mens en dier 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het ontbreekt mensen aan het intellectuele vermogen om hun eigen belang te scheiden van het algemeen belang. Het ontbreekt mensen aan de morele gesteldheid om werkelijk het algemeen belang na te streven. Het ontbreekt mensen aan technische kennis over hoe ze het algemeen belang concreet kunnen realiseren. 1
- Ik denk niet dat het beeld dat Plato van gewone mensen heeft van toepassing is op olifanten die de leider volgen. Ik denk sowieso dat het achterhaald is om te denken in termen van 'gewone' mensen die bepaalde vermogens missen en ook om te denken in verschillen tussen mens en dier. Kennelijk weten de dieren in de kudde dat het oudste vrouwtje de juiste kennis heeft om te doen wat in het algemeen belang is van de hele kudde. Anders zouden ze wel achter een ander vrouwtje aanlopen. Uit tekst 6 blijkt heel duidelijk dat olifanten net als mensen kunnen denken, want ze kunnen net als mensen bepalen wat goed voor ze is en ze weten dat wat goed is voor de groep, ook goed is voor henzelf, anders zouden ze helemaal niet in een kudde hoeven leven en een leider hoeven volgen. 2

of

- Ik denk dat die olifanten die de leider volgen in zekere zin te vergelijken zijn met wat Plato 'gewone mensen' noemt. Ik denk namelijk niet dat die olifanten in de kudde achter hun leider aanlopen omdat ze bijvoorbeeld hun eigenbelang van het algemeen belang scheiden. Ze lopen denk ik gewoon juist uit eigen belang achter dat oudste vrouwtje aan, omdat ze weten dat ze dan zelf te eten en te drinken krijgen en beschermd worden tegen leeuwen. Mensen verschillen volgens mij van dieren voor zover mensen wel redelijke wezens zijn en dieren niet. Maar mensen en dieren lijken ook op elkaar. Veel gewone mensen kunnen volgens mij net als dieren hun eigen belang niet scheiden van het algemeen belang. 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een argumentatie of dieren deelgenoot moeten zijn van de democratie, met twee van de volgende voordelen van Dahl:

2

- Democratie helpt een regering van wrede, kwaadaardige autocraten voorkomen.
- Democratie garandeert burgers een aantal fundamentele rechten die niet-democratische systemen niet verlenen en niet kunnen verlenen.
- Democratie verzekert burgers een grotere mate van persoonlijke vrijheid dan enig haalbaar alternatief.
- Democratie helpt mensen hun eigen fundamentele belangen te beschermen.
- Alleen een democratische regering kan personen maximaal in staat stellen om de vrijheid tot zelfbeschikking uit te voeren – dat wil zeggen: om te leven onder wetten die ze zelf gekozen hebben.
- Alleen een democratische regering kan personen maximaal in staat stellen om morele verantwoordelijkheid te nemen.
- Democratie bevordert menselijke ontwikkeling volwaardiger dan enig haalbaar alternatief.
- Alleen een democratische regering kan een relatief hoge mate van politieke gelijkheid bevorderen.
- Moderne representatieve regeringen voeren geen oorlog met elkaar.
- Landen met democratische regeringen zijn over het algemeen welvarender dan landen met niet-democratische regeringen.

Opmerking

Per juist toegepast voordeel van Dahl 1 scorepunt toekennen.

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het leven van alle andere dieren wordt zeker beter als wij niet meer over ze heersen. Zoals Dahl zegt, helpt democratie een wrede regering van kwaadaardige autocraten voorkomen. Dus als andere dieren deelgenoot zijn in onze democratie, wordt het een stuk moeilijker ze wreed te doden en op te eten. 1
- Bovendien kunnen dan de fundamentele rechten van andere dieren dan wijzelf veel beter gegarandeerd worden, omdat het belang ervan beter gezien wordt en mee kan wegen, zoals genoeg leefruimte en bescherming van leven volgens de natuurlijke levensduur. 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Ik denk eigenlijk dat het best wel onzinnig is om dieren deelgenoot te maken van de democratie. Ik zou niet weten wat ik me moet voorstellen bij Dahls politieke gelijkheid als het om dieren gaat. Het lijkt mij juist goed dat er sprake is van politieke ongelijkheid ten aanzien van dieren en dat mensen over dieren heersen. Dieren in een stemhokje kan ik niet serieus nemen, terwijl het volgens mij prima is als mensen stemmen over de belangen van dieren. Dat kan zelfs in het belang van dieren zijn, maar dan zijn dieren niet politiek gelijk aan mensen. 1
- Zo kunnen mensen – als degenen die over dieren heersen – ook waken over de mogelijkheden van dieren om zich te ontwikkelen. Mensen weten wat goed is voor dieren en wat niet. Dat kan je niet aan dieren zelf overlaten zoals in een democratie zou moeten. 1

21 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Vinks vooronderstelling bij de definitie van democratie als staatsvorm op basis van een heerschappij van het volk: leven op het grondgebied van een staat maakt je onderdeel van het volk 1
- een uitleg dat deze vooronderstelling de implicatie heeft dat dieren ook een grondwettelijke status moeten hebben 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Als je op het grondgebied van een staat leeft, ben je onderdeel van het volk. Deze vooronderstelling past bij een definitie van democratie als staatsvorm op basis van een heerschappij van het volk. 1
- Als je zegt dat democratie heerschappij van het volk betekent en als je daarbij vooronderstelt dat iedereen die op het grondgebied leeft tot het volk behoort, dan behoren dieren tot het volk. Dat betekent dan dat dieren, net als mensen, ook een grondwettelijke status moeten hebben, omdat zij onderdeel zijn van hetzelfde volk. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat culturele diversiteit een uitdaging is voor democratie met de begrippen ‘eenheid’ en ‘verscheidenheid’ 1
- een uitleg dat culturele diversiteit een uitdaging is voor democratie met tekst 8 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Als er veel groepen zijn met sterk verschillende culturele identiteiten, dan is het lastig om eenheid te bewaren met wetten die voor iedereen gelden. Juist als je democratisch iedereen de ruimte wil geven om op zijn of haar eigen manier te leven, wil je de verscheidenheid omarmen, maar dat kan de eenheid ondermijnen. 1
- Als je dan ook nog dieren als groepen met culturele identiteiten onderdeel van de democratie wilt maken, dan moet je je dus gaan afvragen met welke rechten je de belangen van bijvoorbeeld een garnaal het best kunt waarborgen, zonder dat dit botst met de rechten van andere dieren of mensen en zonder dat de eenheid en gelijkheid voor zowel mensen als dieren daarmee worden ondermijnd. 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste tien kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 24 mei te accorderen.

Ook na 24 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.